

11. Fridman L. M. *Pedagogicheskij opyt glazami psixologa : knyga dlya uchitelya*, Moscow, Prosveshhenie, 1987, 224 p.

Summary

Yuliia Matviienko

The Problem of Forming Skills of Self-Control of Students in the Theory and Practice of Higher Professional Education

The importance of using self-control in the process of learning activity of students has been shown in the article. The nature and content of self-control in learning have been characterized, the state of the problem of forming self-control skills of students in the theory and practice of higher professional education has been analyzed and generalized. The necessity of the use of self-control of students in the learning process has been grounded. The stages of forming knowledge and skills of the student have been described. The place of self-control in the process of learning has been determined. It is proved that development of students' abilities to independently monitor and evaluate the progress and results of their studies, allows them to manage the process of mastering knowledge, skills that enables students to gradually take over part of the educational and administrative functions of the teacher. The main stages of the research of the skills of self-control in historical terms have been examined.

Key words: *self-control, learning activity, skills, formation of abilities of self-control, professional activity.*

Дата надходження статті: «26» лютого 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «16» березня 2015 р.

УДК 37.014:929–051 Погрібний(477)(045)

ВІТАЛІЙ МАЦЬКО,

*доктор філологічних наук, професор
(м.Хмельницький)*

Педагогічні ідеї Анатолія Погрібного в системі розбудови національної освіти

У запропонованій статті вперше оприєвлено національні педагогічні ідеї А.Г.Погрібного як гуманістичні. У своїй практиці він визнавав цінність людини як особистості, право на свободу, щастя, розвиток і прояв свого хисту, вважав принципи рівності, справедливості, людяності бажаною нормою відносин між людьми. Пропагуючи національну ідею, гуманні цінності в українській педагогіці, він керувався основними принципами любові до людей, поваги до людської гідності. А.Погрібний розумів, що входження України до європейських і євроатлантичних структур вимагатиме осмислення власної ідентичності, включення системи національно-державних пріоритетів, які спроектовані на досягнення прекрасної української перспективи. А якраз остання заґрунтована на тисячолітній історико-культурній, освітній традиції.

Ключові слова: *педагогічні ідеї, гуманізація, демократизація, аудиторія, ідеї Ващенко, виховний ідеал.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та аналіз досліджень і публікацій... Історія української педагогіки досі не поповнилася працями вітчизняних дослідників про педагогічну діяльність професора, академіка Академії наук вищої школи України (з 1996), Академії оригінальних ідей (1993), Української вільної академії наук (з 1999 р., США) Анатолія Григоровича Погрібного (1942–2007). Щоправда, в Києві 2011 р. Всеукраїнське товариство «Просвіта» надрукувало колективну працю (спогади) про науковця під назвою «Життя і чин Анатолія Погрібного», в якій колеги, друзі, колишні студенти більше звертають увагу на громадську, просвітницьку працю А.Погрібного. Серед авторів є й педагоги, зокрема професори Г.Онкович (Київ), О.Вишневецький (Дрогобич), Г.Токмань (Переяслав-Хмельницький), які звернули увагу більше на чисто гуманістичні ідеї, комунікативні здібності науковця, проте педагогічних ідей ученого в системі національної освіти ніхто з них не торкається, не розкриває.

Формулювання цілей статті... Мета статті – через маловідомі факти з біографії А.Погрібного, власні спостереження вийти на простір розвитку освіти в Україні останньої чверті ХХ століття й у такий спосіб відтворити педагогічні ідеї науковця як гуманістичні, спроектовані в сьогодення, трансформовані на прекрасну перспективу, на кращі європейські цінності.

Виклад основного матеріалу... Насамперед треба сказати, що власні спостереження за педагогічною практикою А.Погрібного, як і свідчення його колег у колективному збірникові, зокрема П.Кононенка, В.Дончика, Г.Семенюка, М.Тимошика, О.Мукомели, В.Святовця [4], дають нам привід об'єктивно потлумачити провідні, основоположні педагогічні ідеї А.Погрібного. До слова, серед моїх викладачів Київського університету були відомі педагоги-науковці Дмитро Прилюк, Алла Коваль, Олег Бабишкін, Олександр Мукомела, Георгій Почепцов, Олександр

Пономарів, Павло Федченко, Анастасія Мамалига, Марія Каранська, Раїса Слободянюк, Василь Яременко, Ольга Пазяк (1931–2004), однаке найбільше врізалася в пам'ять постать доктора філологічних наук, професора Анатолія Григоровича Погрібного. Він читав курс сучасної української літератури (на той час літератури ХХ століття). Випускник філологічного факультету столичного державного університету добре засвоїв педагогіку й психологію, володів особливим підходом до кожного студента, був уважний у спілкуванні, мав цупку пам'ять і бездоганно знав творчі здібності кожного свого учня.

Його студії заворожували присутніх в аудиторії, ніхто під час лекції не смів говорити не тому, що професор міг зробити зауваження, а тому, що він читав курс, як кажуть, з голови, і кожен спішив усе мовлене занотувати в конспект. Трохи вище середнього зросту, русявий чуб, акуратно зачесаний догори. Професор заходив в аудиторію стрімко, поклавши руки на трибуну, диктував тему, план лекції і поволі приступав до викладу матеріалу. Уже тоді, в радянські часи, відчувалась у його голосі внутрішня демократичність, розкутість думки. Про реабілітованих письменників-неокласиків М.Зерова, П.Филиповича, М.Драй-Хмару говорив чимало такого, що у звичайних підручниках ніколи не прочитати.

На екзамені у нього відповідав чітко і конкретно, відтак отримував відмінну оцінку. Довідавшись, що мене цікавить літературознавство, звів із редактором відділу критики журналу «Вітчизна» Наталею Черченко, дав адресу дружини репресованого письменника Григорія Косинки Тамари Мороз-Стрілець, порадив поїхати в Харків й поговорити про літературний процес 30-х рр. ХХ ст. із патріархом українського письменства Костем Гордієнком, який був другом Миколи Хвильового. Як на той час, то з боку професора це було подвижництво, сміливий прогрес у національній освіті. Усі зібрані матеріали згодом лягли в основу моєї книжки «Злотонить» (Кам'янець-Подільський, 1994). У 1991 р. в Хмельницькому я видав першу книжку з літературного краєзнавства «Літературне Поділля», редактором якої саме був А.Погрібний. Її появою у світ він радів, додавши: «Така книжка повинна бути у кожній області».

Існує серед істориків такий термін як «маланчуківщина», що походить від прізвища Валентина Маланчука (1928, Хмельницький – 1984, Київ), секретаря ЦК КПУ з ідеології, який боровся з міфічним українським буржуазним націоналізмом, переслідував інакомислячих. Саме в період «маланчуківщини» поміж студентами ходили легенди, що факультет журналістики був найдемократичніший в альма-матер. Досить назвати випускників різних років, серед яких Вадим Крищенко, Юлія Мостова, Борис Олійник, Василь Симоненко, дисидент Михайло Скорик, Герой України В'ячеслав Чорновіл, Костянтин Стогній, народні депутати України кількох скликань Андрій Шевченко, Віталій Шевченко та ін. Дехто з них проходив студії з української літератури в професора А.Погрібного і пригадують, як його голос в аудиторії звучав владно, переконливо і не лише під час лекцій, а й аналітичних пояснень художнього твору.

Йому, найталановитішому професорові Шевченкового університету, належали новаторські тенденції методики викладання вузівського курсу української літератури. Він був послідовником актуальних традицій вітчизняної педагогіки, її славних представників К.Ушинського, Г.Ващенко, В.Сухомлинського. А.Погрібний читав напам'ять уривки з кіноповісті «Зачарована Десна» О.Довженка, тексти новел М.Хвильового, О.Гончара, Г.Тютюнника, В.Симоненка та інших письменників, і студенти виходили з аудиторії, як зі свята, врочисті, усміхнені, не стомлені, захоплені високоєфективною лекторською майстерністю молодого професора, дивуючись: «Та він читає без жодного папірця!». Своїм педагогічним хистом він не лише дивував, а й заохочував студентську аудиторію до діалогу. Його пояснення до твору було незвичним, не трафаретним, не за відомими приписами, а за наявності конструктивної проблемності, отож на його заняттях ніколи було нудьгувати.

Ми назвали його молодим професором, саме так, бо у свої 39 років захистив докторську дисертацію «Проблема художнього конфлікту в теорії і практиці сучасної прози» (1981). Як на той час, то це був рідкісний випадок, бо переважно професором можна було стати після 50 років, у передпенсійний вік. Йому ж доручили очолити кафедру історії літератури і журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1983–1992), звідки пішов працювати в Міністерство освіти України, обіймаючи посаду заступника міністра (1992–94). За суму ідей, наполегливу працю удостоївся звання академіка Академії наук вищої школи України (1996), Української вільної академії наук у США (1999), був дійсним членом Наукового товариства імені Т.Шевченка (з 1998 р.), а також деканом факультету україністики Українського вільного університету (Мюнхен, Німеччина), провідним науковим співробітником Інституту українознавства МОН України. З 1989 р. – член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. До речі, саме на правлінні ВУТ «Просвіта» з А.Погрібним ми зчаста зустрічались, сфотографувалися 1999 року під час святкування 60-річчя з дня народження Павла Мовчана. А.Погрібний увінчаний лаврами – заслужений працівник вищої школи України (1985),

нагороджений орденом «За заслуги» III ст. (1998), лауреат Національної премії імені Т.Г.Шевченка (2006). Крім російської володів англійською, сербською і хорватською мовами.

Характерна риса педагога – він не був гордим, ніколи не відштовхував від себе співрозмовника, а, навпаки, наближав, не забував своїх вихованців, а при потребі завжди міг підтримати чи просто дати добру пораду. Доктор педагогічних наук Ганна Токмань згадує: «Він з великою увагою і доброзичливістю ставився до активних людей, підтримував і мене – тоді вчительку з Бердянська, яка літаком дісталась до Києва, щоб взяти участь у конференціях і мітингах задля державного статусу української мови і державного суверенітету» [4, с.173]. Так і зі мною було. При зустрічах цікавився моїми справами (хоч сам завжди був у клопотах громадських і державних), зрідка листувались, обмінювались книгами. Їх завжди дарував з автографом. У книзі вибраних його філологічних студій «Літературні явища і з'яви» зробив таку дедикацію: «Віддячуючи за попередні Ваші книжки, а особливо за приємно несподіваного для мене «Квітня» Віталієві Мацьку з великою шанобою, з побажанням подальшої високої творчості. 05.05.2007 р.». Ще один запис: «Нехай якомога скорше виборена буде нами та Україна, про яку мріємо! «Захочеш – і будеш!» – так ніби просто, а насправді складно... Високошановному та невтомному Віталію Мацьку на щастя. Анатолій Погрібний. 05.06.2007 р.». Цей запис зроблено автором на титульній сторінці його книжки «Захочеш – і будеш!» [5], створеної в рамках науково-освітніх програм Всеукраїнського педагогічного товариства імені Г.Ващенка та інших установ Міносвіти та науки України. На жаль, це були його останні записи, бо через кілька місяців, 9 жовтня 2007 р. професор А.Погрібний відійшов у інший світ. Він надто невтомно працював і надзвичайно любив Україну. Оскільки постійно брав на свої плечі болі свого народу, то його ранній відхід у засвіти вважаю самоспаленням.

Професор А.Погрібний не замикався в академічній аудиторії, із запальним словом виходив на всеукраїнську аудиторію, десять років вів цикл радіопередач зі Шевченковим докором «Якби ми вчилися так, як треба!», – і тут педагогічні ідеї зазвучали свіжо, нетрафаретно, доступно кожному свідомому громадянину України. Як слушно резюмує доктор педагогічних наук Ганна Онкович, він намагався достукатися до сумління кожного, бо «його кликала до очищення сама природа його душі, кликала тисячолітня історія нашого народу» [4, с.163].

Саме 22 травня 1997 р. вийшла в ефір перша передача А.Погрібного, потім було ще кілька. Голос професора переконливо залунав із приймачів, і на адресу Хрещатик, 26 почали надходити листи з усієї України. Відчувши підтримку слухачів, Анатолій Григорович не розлучався з ними майже до кінця днів своїх. На цю небуденну подію професор В.Лизанчук відреагував так: «З-поміж інших авторських радіопередач [«Якби ми вчилися так, як треба...»] виявилася найтривалішою не тільки тому, що має безпрецедентно міцний зворотний зв'язок через тисячі й тисячі листів від радіослухачів, а й тому, насамперед, що несе заряд великої та щирої стурбованості надзвичайно напруженою, драматичною для українства ситуацією у духовно-культурній та мовно-освітній політиці держави» [3].

Зауважимо, що власне його педагогічна діяльність побудована у формі діалогу з аудиторією. Літературознавчі, педагогічні думки спершу лунали в діалозі зі студентами, а згодом він вийшов з філософсько-педагогічними та публіцистичними роздумами на всеукраїнську аудиторію, їх він цитував у своїх передачах, зафіксував на папері у вигляді статей, книг «Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба...» (1999), «По зачарованому колу століть» (2001), «Мовний досвід світу та українські реалії» (2002), «Про паспортну наругу та піар-спектакль...» (2002), «Раз ми є, то де?» (2003), «Поклик дужого чину» (2004), «Жива душа донбасівського краю» (2006), «Дещо про національні пріоритети і стратегію нації вбивства» (2006), «Найперше з Києва питати: про мовну ситуацію в столиці» (2006), «Умію та не хочу, або Про фальш одного етикету» (2006), «Захочеш – і будеш» (2007). Усі думки наскрізно пронизані покликом до патріотичного чину і, найголовніше, ідеєю утвердження української України. Він боляче сприйняв події 18 липня 1995 р.на Софійському майдані: «Це – країна, де шовініст-обруситель не тільки не відчуває жодних державних стримувань чи упокорень, а й звільняє українців з праці за їхню відданість своїй державі, за патріотизм, а то й віддає наказ про масове побиття, покалічення українців, як то було 18 липня 1995 року на Софійському майдані в Києві, коли було бито там <...> саму Україну, саму Українську державу, саму українську ідею, саму українську віру, саму українську мову, – все, власне, що об'єднується словом «українство». І хто спростує, що то був цинізм, поглум з боку не окремих службових осіб – буднікових і т. ін., а саме з боку, може, і нечуваної в історії модифікації держави – саме з боку України навпаки?» [9, с.6–7]. Так, мова, не одноразово наголошував А.Погрібний, – то «серцевинна точка, в яку найперше цілять, аби здійснити вбивство України» [1, с.96].

На початку 90-х рр. минулого століття А.Погрібний захопився ідеями Г.Ващенка, демократизацією, гуманізацією освітнього простору України. Якимось він завітав до Хмельницького, не оминув обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів, де я на той час працював. Там

ми і зустрілися, разом зайшли до заступника директора Людмили Миколаївни Малинич. Заступник міністра освіти А.Погрібний, привітавшись, лагідно сказав: «Пишайтесь, у Вашому колективі трудиться мій краший колишній студент. На нього можете завжди покладатись, він не підведе». Для мене таке одкровення було несподіваним, але й приємним, бо почути з уст чиновника, безпосереднього керівника, характеристику, високу оцінку, все ж таки приємно. Тоді А.Погрібний залишив кілька праць Г.Ващенка, а Л.Малинич радив курсантам читати про оновлення освітнього простору в світлі демократичних основ, спрямованих на інноваційні процеси, європейські цінності. Григорій Ващенко зацікавив А.Погрібного як автор ряду педагогічних праць, зокрема «Загальні методи навчання», «Виховання волі і характеру», «Основи естетичного виховання». Ось як про це пише Г.Токмань: «А.Погрібний стисло виклав провідні педагогічні думки вченого; визначив їх аксіологічну основу; виразив власне розуміння екзистенційного «Я» Григорія Ващенка; запропонував шляхи застосування ідей педагога як засобу подолання хиб сучасного формування української молоді» [4, с.174].

Аналіз передач А.Погрібного на Всеукраїнському радіо переконує в тому, що автор, як і в студентській аудиторії, наповнював мовний простір саме ідеєю українства, забезпечення всебічного і гармонійного розвитку природи людини високими патріотичними ідеалами, любов'ю до рідної мови, культури, України. Але таке виховання, за задумом автора, повинно ґрунтуватися на науковому розумінні природних і соціальних процесів, узгоджуватися із загальними законами розвитку суспільства, яке взяло курс на євроінтеграційні, цивілізаційні та демократичні процеси. Не все так швидко виходило, професор усвідомлював, що подвійна мораль, двовекторний курс держави на Схід і Захід до добра не доведуть, тому й не випадково в дедикації скрушно зазначив: «Захочеш – і будеш!» – так ніби просто, а насправді складно...». Незакінчена думка саме вказує на розуміння автором гальмівних демократичних та євроінтеграційних процесів в Україні.

Виховний ідеал А.Погрібного трансформовано в його численних педагогічних та літературознавчих працях, пам'ятав, що ще Ж.-Ж. Руссо метою виховання визначав не підготовку фахівця в певній галузі практичної чи теоретичної діяльності, а високий і нормальний розвиток природних властивостей людини. Розвинена людина зуміє потім оволодіти будь-яким фахом. Вона не лише має знання та гуманні почуття, а й здібності до праці, і то не лише розумової, але й фізичної, мусить володіти певним ремеслом [2, с.194–295].

При розв'язанні проблем розумового виховання А.Погрібний був схильний до ідеї виховання розуму студента в процесі активної самостійної діяльності, не заперечував й іншої – виховання особистості повинно ґрунтуватися на узагальненому досвіді людства, сконцентрованому в науці, техніці, культурі, мистецтві, а найпаче засобами художнього слова. У цьому показував власний приклад, яким доводив: прищепити любов до рідного слова, художньої літератури можна без зазубрювання підручників, посібників (хоча без них не обійтись), а знати важливі філософські істини, історичну пам'ять, оберігати християнські цінності, а найважливіше – розум мусить керувати всією духовною діяльністю людини, відтак виникає потреба виховання розуму. Моральне виховання особистості – лейтмотив педагогічних ідей А.Погрібного. А ще під високим патріотичним гаслом в царині освіти для професора було виховати українську молодь для добродійності. Йдучи за Г.Ващенком, професор Погрібний засобами художнього слова прищеплював молоді тверду волю, цілісність характеру, прагнення об'єднання довкола національної ідеї.

Двадцять років тому А.Погрібний, виступаючи на відкритті Всеукраїнського конгресу педагогічного товариства імені Григорія Ващенка, закликав освітян лікувати нашу національну пам'ять [6, с.2]. Згодом професор присвятив й інші праці Г.Ващенку, ідеї якого всіляко поширював [7; 8]. Як педагог-новатор професор А.Погрібний усвідомлював, що входження України до європейських і євроатлантичних структур вимагатиме осмислення власної ідентичності, включення системи національно-державних пріоритетів, які спроектовані на досягнення прекрасної української перспективи. А якраз остання заґрунтована на тисячолітній історико-культурній, освітній традиції.

Висновки... Таким чином, проведений аналіз праць науковця, особисті спостереження уможливають висловити основоположні педагогічні концепти А.Погрібного, а саме:

1. Науковець і педагог був активним будівничим національної освіти, борцем за українську Україну: викладач української літератури в Київському університеті, блискучі лекції якого приходили послухати і студенти з інших курсів та факультетів, довкола себе згуртував ініціативні групи, з яких зросло Товариство української мови ім.Т.Г.Шевченка («Просвіта»).

2. А.Погрібний був активним в громадському житті: у 1990 році як депутат першого демократичного скликання Київради піднімає над Хрещатиком український прапор, координує акції допомоги голодуючим студентам.

3. Як освітянин, як державний діяч він після проголошення незалежності – «українізує» Міністерство освіти, виступає одним із ініціаторів створення Конгресу української інтелігенції,

очолює Всеукраїнське педагогічне товариство ім. Г.Ващенко, на початку дев'яностих років минулого століття був один із тих, хто підтримав становлення й розвиток Інституту українознавства: спочатку як урядовець Міносвіти, а згодом – як завідувач відділу української літератури, провідний науковий співробітник відділу української мови, незмінний учасник і доповідач на всіх організованих Інститутом міжнародних конгресах і наукових форумах.

4. А.Погрібному, великому педагогові, вченому із світовим ім'ям, хотілося бачити нас українцями, задля цього він завзято боровся із «малоросійством», українськими духовними лінощами, почуттям меншовартості, байдужістю й лякливою поміркованістю. А.Погрібний прагнув, щоб кожен українець «сповнився волею бути національно самим собою», переконував, що «альтернативи будівництву національної держави з українськими пріоритетами у всіх без винятку сферах життєдіяльності просто не існує». Інакше – загроза катастрофи, можливий крах усіх наших національних сподівань,» – бив він у набат в останній своїй книжці, написаній у час хвороби (і спільної нашої надії на диво), закликаючи «захотіти – і бути» Українцями» [1, с.96].

5. Його найважливіші педагогічні думки – ідея українства; всебічний і гармонійний розвиток природи особистості високими патріотичними ідеалами, любов'ю до рідної мови, культури, України; виховання патріотичного чину школярів та студентів на науковому розумінні природних і соціальних процесів, які узгоджуються із загальними законами розвитку суспільства, що взяло курс на євроінтеграційні та демократичні процеси; навернення до історичної пам'яті, до вшанування українських героїв, без чого, вважав, не може існувати національна освіта.

6. Педагогічні ідеї А.Погрібного базувалися на орієнтації особистісної моделі побудови взаємодії зі студентами; на творенні процесу навчання й виховання з максимальним залученням механізмів функціонування особистості студента (мотивацій, цінностей, «Я-концепції», суб'єктивного досвіду), а також на формуванні освітнього процесу, враховуючи гуманістичні цінності, які на зорі незалежності в 90-х рр. ХХ ст. набирали всебічного розвитку – це принцип свободи, створення ненасильницького розвивального соціально-педагогічного середовища, насичення життєдіяльності освітньої установи новим толерантно орієнтованим змістом. Не зникав із поля зору професора принцип особистісного підходу до всіх учасників освітнього процесу. Педагог-новатор добре знав, що метою освіти є не формування особистості із заздалегідь визначеним завданням, характеристиками, а створення умов для повноцінного прояву й розвитку власне особистісних функцій студента. З його уст все частіше лунає словосполучення національна українська педагогіка. А.Погрібний був педагогом-державником, відкидав казарменне виховання А.Макаренка, на практиці відходив од консервативного педагогічного крила, натомість розвивав ідеї виховання волі і вибору свободи, самоцінності й неповторності кожної окремої особистості.

Список використаних джерел і літератури:

1. Анатолій Григорович Погрібний : [некролог] // Слово і час. – 2007. – № 11. – С. 96.
2. Коменский Я. Педагогическое наследие / [сост. В. М. Клартин, А. Н. Джурицкий] / Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. – М. : Педагогика, 1989. – 416 с.
3. Лизанчук В. Утвердження українського життєвого середовища / Василь Лизанчук // Українське слово. – 2006. – № 10. – 8–14 берез.
4. Життя і чин Анатолія Погрібного: наук. розвідки, ст., спогади. – К. : Просвіта, 2011. – 488 с.
5. Погрібний А. Захочеш – і будеш: публіц. ст. / Анатолій Погрібний. – К. : Просвіта, 2007. – 484 с.
6. Погрібний А. Лікуймо національну пам'ять: вступне слово на відкритті Всеукраїнського Конгресу педагогічного товариства ім. Г. Ващенко / А. Погрібний // Освіта. – 1995. – № 47. – С. 2.
7. Погрібний А. Виховний ідеал педагога-державника: 120 років від дня народження Григорія Ващенко / А. Погрібний // Освіта. – 1998. – № 29–30 (22–29 квіт.). – С. 1–3.
8. Погрібний А. Григорій Ващенко (1868–1967) «Бог і Україна» / А. Погрібний // Освіта. – 2003. – № 1. – С. 2.
9. Погрібний А. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба / А. Погрібний. – К. : Просвіта, 2000. – 317 с.

References:

1. Anatolii Hryhorovych Pohribnyi : [nekruloh], *Slovo i chas*, 2007, № 11, p. 96.
2. Komenskij Ya., Lokk D., Russo Zh-Zh., Pestalocci Y.H., *Pedagogicheskoe nasledie*, Moscow, Pedagogika, 1989, 416 p.
3. Lyzanchuk V. Utverdzhennia ukrainskoho zhyttievoho seredovyscha, *Ukrayinske slovo*, 2006, № 10, 8–14 berez.
4. *Zhyttia i chyn Anatoliia Pohribnoho: naukovy rozvidky, statti, spohady*, Kyiv, Prosvita, 2011, 488 p.
5. Pohribnyi A. *Zakhochesh – i budesh: publits. st.*, Kyiv, Prosvita, 2007, 484 p.
6. Pohribnyi A. Likuimo natsionalnu pamiat: vstupne slovo na vidkrytti Vseukrainskoho Konhresu pedahohichnoho tovarystva im. H. Vashchenka, *Osvita*, 1995, №47, p. 2.
7. Pohribnyi A. Vykhovnyi ideal pedahoha-derzhavnyka: 120 rokiv vid dnia narodzhennia Hryhoriia Vashchenka, *Osvita*, 1998, №29-30 (22-29 kvit.), P. 1–3.
8. Pohribnyi A. Hryhorii Vashchenko (1868–1967) «Boh i Ukraina», *Osvita*, 2003, №1, p. 2.
9. Pohribnyi A. *Rozmovy pro nabolile, abo Yakby my vchyls tak, yak treba*, Kyiv, Prosvita, 2000, 317 p.

Summary
Vitalii Matsko

Pedagogical Ideas of Anatolii Pohribnyi in the System of National Education Forming

In the proposed article for the first time national pedagogical ideas of A.H.Pohribnyi, as humanistic ones, have been shown. In his practice, he recognized the value of a person as an individual's right to freedom, happiness, development and manifestation of his or her talent, considered the principles of equality, justice, humanity as desirable norm of relationships between people. Promoting national idea, humane values in Ukrainian pedagogy he guided the basic principles of love for others, respect for human dignity. A.Pohribnyi understood that Ukraine's accession to European and Euro-Atlantic structures will require understanding of the own identity, inclusion of the system of national and state priorities, which are designed to achieve the beautiful Ukrainian perspective. And it is the latter, which is grounded on millennial historic-cultural, educational tradition.

Key words: *pedagogical ideas, humanization, democracy, audience, Vashchenko's ideas, educational ideal.*

Дата надходження статті: «20» січня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «18» лютого 2015 р.

УДК 378.12(045)

НАТАЛІЯ МАЧИНСЬКА,
доктор педагогічних наук, доцент
(м.Львів)

Авторитет викладача – необхідна умова його ефективної взаємодії з студентами

У статті акцентовано увагу на авторитеті викладача, який визначає якісну характеристику професіоналізму особистості педагога. Автор, спираючись на результати теоретико-практичних досліджень, визначає роль і місце педагога, його авторитету в організації ефективної педагогічної взаємодії на різних рівнях спілкування. Характеризуючи окремі компоненти авторитету педагога, у дослідженні особливу увагу приділено загальній та професійній культурі викладача, виокремлено негативні ознаки її прояву. Зазначено, що підґрунтям авторитету викладача виступає його професійна компетентність, що охоплює в своїй структурі педагогічний такт, педагогічну техніку, педагогічну етику.

З'ясовано, що авторитет педагога ґрунтується на педагогічному спілкуванні, яке впливає на розвиток і формування як особистості викладача, так і особистості студента. На основі проведеного експериментального дослідження автор визначає особливості формування педагогічного авторитету у процесі проведення лекційних занять, а також вказує на об'єктивні труднощі зміцнення авторитету викладача, пропонує деякі поради щодо формування авторитету у системі педагогічної взаємодії на таких рівнях: «викладач-студент», «викладач-адміністрація», «студент-студент».

Ключові слова: *педагогічна взаємодія, авторитет, загальна культура, професійна культура, імідж, ідеал.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підготовка майбутніх фахівців у системі вищої освіти постійно потребує впровадження системи якісних змін, зумовлених необхідністю гуманізації, суб'єктності, самостійності, активності та толерантності усіх учасників педагогічного процесу. Основою педагогічного процесу є взаємодія його суб'єктів, ефективність організації якої значною мірою зумовлює результативність навчально-педагогічної діяльності.

Педагогічна взаємодія ґрунтується на спілкуванні в системі «викладач-студент», «викладач-викладач», «викладач-адміністрація», характеризується багатьма якісними показниками та залежить від багатьох чинників, серед яких вагоме місце займає авторитет педагога.

Для підготовки фахівців нової формації потрібні нові підходи у розробці педагогічних методів, організаційно-педагогічних систем, освітніх технологій, спрямованих на професійний та особистісний розвиток людини, всебічну підготовку до життя та праці у швидкозмінному світі. Освітня технологія як системний метод створення, застосування і визначення процесів навчання і засвоєння знань з урахуванням технічних, людських ресурсів, їх взаємодії, спрямована на вирішення свого головного призначення – оптимізацію освітнього процесу.

Аналіз досліджень і публікацій... В умовах значних змін в освітній галузі особливого значення набуває професійна компетентність педагога, переорієнтація його мислення на усвідомлення сучасних вимог до педагогічної діяльності, здатність педагога відповідати цим вимогам має глибоко суб'єктивний характер і тісно пов'язана з особистісними якостями самого педагога [2, с.135].